

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Præmittuntur quæ ferè apud omnes sunt certa

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

cum convenient in una & eadem ratione formali A
prohibendi, nempe in eodem motivo.

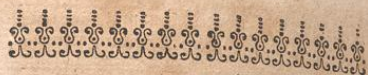
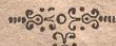
33 Instabis: Hujusmodi leges habent motivas
seu fines specie diversos; nam finis legis divinæ
est rectificare voluntatem creatam in ordine ad
beatitudinem supernaturalem; finis legis natu-
ralis, est ipsa naturalis hominis rectitudo in or-
dine ad beatitudinem naturalem; finis legis hu-
manæ est rectificare homines politicè, hoc est
in ordine ad pacem & quietem reipublicæ, vel
communitatis. Ergo sunt diversæ speciei formaliter,
& ex parte motivi, & non solum materialiter,
& ex parte legislatoris.

34 Respondeo fines illos esse tantum extrinsecos, B
potiusque dicendos esse fines legislatoris, quam
ipsarum legum: ut autem leges seu præcepta
distinguantur formaliter, & ex parte rei prohi-
bitæ, non sufficit diversitas motivi extrinseci &
remoti, sed requiritur diversum motivum pro-
ximum & intrinsecum, ut supra annotavimus:
prohibito verò furti v. g. sive fiat lege divinâ,
sive naturali, sive humanâ, semper habet idem
motivum intrinsecum, quod est conversatio boni
proximi, aut vitatio damni illius.

35 Ad confirmationem negandum est Antecedens: C
nam quando leges differant solum ex parte
principij, non inducunt plures nec diver-
sas obligationes, sed unam tantum & eandem,
quam prima lex de novo imponit, & alia con-
firmant.

36 Obicies quinto: Sola distinctio præceptorum
ex parte principij sufficit ad distinguendas spe-
cies inobedientiæ: Ergo & ad diversificanda alia
peccata. Consequentia videtur legitima ex pari-
tate rationis, Antecedens probatur. Inobedien-
tiâ contra legem divinam est diversæ speciei ab
inobedientiâ contra legem humanam; sicut alia
secundum speciem est obedientiâ quâ obedimus
Deo, & quâ obedientes sumus hominibus: Er-
go sola distinctio præceptorum ex parte prin-
cipij sufficit ad distinguendas species inobe-
dientiæ.

37 Respondeo dato, & non concessio Antecedente, D
de quo videri potest Cajetanus 2. 2. quæst. 104.
art. 2. negando consequentiam, & paritatem. Ra-
tio discriminis est, quia alia peccata respiciunt
violationem præcepti ex parte aversionis, & per
modum termini à quo, ut supra dictum est; inobe-
dientiâ verò respicit præceptum ut violandum,
non solum per modum termini à quo, sed
magis per modum termini ad quem, & per
modum objecti circa quod versatur: sicut
enim propria materia, & proprium objec-
tum obedientiæ est præceptum superioris
ut observandum, sic propria materia, & propri-
um objectum inobedientiæ est idem præceptum
ut violandum; unde cum peccata non specificen-
tur & distinguantur ex termino à quo, sed ex ter-
mino ad quem, non mirum quòd etsi alia pecca-
ta non distinguantur ex sola diversitate præcepto-
rum, sola tamen illorum distinctio sufficiat ad di-
stinguendas species inobedientiæ.

DISPUTATIO III.

De peccato commissionis & omissionis.

CVM celebris sit divisio peccati in peccatum
commissionis & omissionis, & plures ac gra-
ves circa hæc duo peccatorum genera difficulta-
tes occurrant, specialem de eis instituumus dispu-
tationem: in qua primò de peccato commissionis,
deinde de peccato omissionis disseremus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Per quid peccatum commissionis constitatur for-
maliter in ratione mali moralis?

Hæc controversia ita celebris est & antiqua, ut
D. Clemens in præcognitionibus Apoltolichs
referat illam inter D. Petrum & Simonem Magum
olim fuisse agitatam: nam in solemni illa disputa-
tione, Romæ inter utrumque habita, Simon Ma-
gus interrogavit D. Petrum, *Quid sit peccatum &
Estne natura aliqua positiva, an verò solum priva-
tio naturæ?* Quam interrogationem desepit
Apostolus dicens: *Non præcepit nobis Dominus
requirere naturam peccati, sed docere quemodo sus-
ciendum sit.*

Porro hæc quæstio, despecta ab Apostolo,
Theologorum ingenia diu exercuit, & in varias
coegit abire sententias: quidam enim in solo poli-
tivo, alij in solo privativo, alij in utroque simul ra-
tionem formalem peccati commissionis conside-
re asseverant: & adhuc inter illos est dubium, quid
sit illud positivum, vel illa privatio; & an illa re-
cto, vel solum in obliquo & de connotato ejus
naturam & quidditatem ingreditur? Pro resolu-
tione, quædam breviter præmittenda sunt.

§. I.

Præmittuntur quæ sæpe apud omnes sunt certa.

NOTANDVM primò, malum esse duplex: 2.
unum quod dicitur malum simpliciter
quod opponitur bono transcendentali, omni-
que bonitatis & perfectionis carentiam impor-
tat; aliud quod vocatur malum secundum quid,
seu respectivè: & illud triplex est, nempe na-
turale, artificiale, & morale. Primum dicitur
illud, quod privat subiectum aliqua perfectio-
ne naturali & connaturaliter debita; v. g.
morbis est malum naturale respectu animalis,
& calor respectu aquæ, quia ille privat animal
sanitate, iste aquam frigiditate, quæ connatu-
raliter eis debite sunt. Secundum est illud quod
privat artefactum perfectione aliqua sibi debita
juxta regulas artis; ut cum imago suâ debita
proportionem caret. Tertium verò appellatur il-
lud, quod removet actionem creature ratio-
nalis, rectitudine sibi debita, ut quando pri-
vat eam, vel sine sibi debito, vel debitis circum-
stantiis, vel commensuratione ad legem & rectam
rationem.

Notandum secundo, seu potius supponendum ut certum, peccatum commissionis in ratione simpliciter per privationem constituitur. Ratio est: quia, ut diximus, malum simpliciter opponitur bono transcendentali: Sed nihil positivum potest constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali: Ergo nec in ratione mali simpliciter, & consequenter in ratione talis per privationem constituitur. Minor probatur: Omne positivum est transcendentaliter ens, & consequenter bonum transcendentaliter; cum bonitas transcendentalis entitatem sequatur: Ergo nihil positivum opponitur bono transcendentali, & consequenter nequit constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali.

4 Confirmatur: Malum simpliciter, ut tale, nullam explicat vel implicat rationem boni: Sed omne positivum in peccato commissionis repertum implicat aliquam rationem boni, non vero privatio: Ergo non potest constitui in ratione mali simpliciter per positivum, sed duntaxat per privationem. Minor probatur: Ens in quantum ens, seu ut dicens ordinem ad existentiam, est bonum & appetibile, ut docetur in Metaphysica: Sed omne positivum in peccato repertum implicat rationem entis dicentis ordinem ad existentiam, non vero privatio, quae est mera entis carentia: Ergo omne positivum, in peccato commissionis repertum implicat aliquam rationem boni, non vero privatio.

5 Notandum tertio, in peccato commissionis plura reperiri, nempe substantiam actus; seu entitatem realem & physicam ipsius operationis peccati; conversionem ad objectum dissonum legi divinae, & rectae rationi, seu ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum, objective; & plures privationes, quae ex tali conversione, seu ordine positivo ad objectum dissonum & moraliter malum, in tali actu dimanant; nimirum privationem gratiae, privationem conversionis ad Deum ut ultimum finem, quae aversio appellatur, & privationem rectitudinis, seu conformitatis cum lege & ratione.

6 Dices: privatio, ut à pura negatione distinguitur, est carentia formae debita: Sed odio Dei v.g. non est debita conformitas cum legibus charitatis: Ergo carentia istius conformitatis non est in illo privatio, sed pura negatio. Minor probatur: Odium Dei ab intrinseco & essentialiter est difforme legi charitatis: Ergo illi essentialiter repugnat cum tali lege conformitas: Sed forma nequit esse debita illi subjecto cui essentialiter repugnat: Ergo non debetur odio Dei conformitas cum legibus charitatis.

7 Suarez, Salas, & quidam alii Recentiores, hoc argumento convicti, fatentur carentiam commensurationis cum lege in actu peccaminoso esse puram negationem, & esse privationem solum respectu potentiae, cui possibilis & debita est talis conformitas.

Sed haec doctrina in primis aperte repugnat D. Thomae supra qu. 18. art. 1. ubi sic ait: *Omnis actio in quantum habet aliquid se esse, in quantum habet de bonitate: in quantum vero deficit ei aliquid de plenitudine essendi quae DEBETUR ACTIONI HUMANAE, in quantum deficit à bonitate, & sic dicitur mala.* Quibus verbis manifeste declarat debitum bonitatis, supra quod privativa carentia fundatur, non solum esse respectu potentiae, sed etiam respectu actionis; sub-

A indeque talem carentiam non solum respectu potentiae, sed etiam respectu actionis peccaminosae, privationem esse. Unde in 2. ad Annibal. dist. 36. art. 1. ad 1. dicit: *Malum culpe attenditur secundum quod ACTVS CREATURAE RATIONABILIS, formaliter aliquo bono privatur.*

Deinde haec responsio evidenti ratione confutari potest. Nam privatio, & forma cuius est privatio, idem respiciunt immediatum subjectum: At forma, cuius dicitur privationem carentia bonitatis in peccato commissionis reperta, non respicit potentiam ut subjectum suum immediatum; sed actum ipsum: Ergo talis carentia, sub conceptu privationis, immediate respicit actum, & non nudam potentiam. Major constat, Minor probatur. Carentia illa non est carentia actus, sed rectitudinis actus; aliàs non distingueretur à carentia omissiva, quae totaliter actum excludit, & in actus privatione consistit: At rectitudo actus non respicit potentiam, sed actum, ut subjectum immediatum: Ergo dicta forma, quae privat eam in peccato commissionis reperta, non in nuda potentia, sed in actu immediate subjectatur.

Hac ergo solutione praetermissa, communiter respondent nostri Thomistae, quod sicut juxta Aristotelem & D. Thomam, 5. Metaph. lectione 20. carentia visus in talpa habet rationem privationis; quia licet ratione suae specificae differenter ei repugnet visus, non tamen ei repugnat, sed potius debetur secundum gradum communem & genericum animalis; vel etiam sicut in actu fidei est privatio evidentiae, non quia sit aptus habere evidentiam, quatenus est talis in specie, sed secundum rationem communem actus intellectualis; ita pariter carentia conformitatis cum lege in actu odii Dei, & in quolibet alio peccato commissionis, habet rationem privationis; quia licet huiusmodi actus non sit capax rectitudinis & conformitatis cum lege, secundum suam specificam differentiam; illa tamen non repugnat, sed potius ei debetur, si consideretur secundum gradum commune actus humani.

Hac solutio, licet subtilis & acuta, difficultate non caret, & falsum supponere videtur. Nam licet odio Dei v.g. secundum rationem communem actus humani non repugnet rectitudo charitatis, ei tamen debita non est: Ergo ex conceptu illo communi nequit carentia rectitudinis charitatis, in odio Dei reperta, rationem privationis habere. Consequentia manifesta est: quia ad fundandam privationem non sufficit capacitas seu non repugnantia in subjecto, sed insuper debitum formae requiritur; unde homo in puris naturalibus conditus, etsi fuisset gratiae capax, & illam caruisset, non tamen fuisset ea privatus, quia gratia in illo statu ei debita non fuisset. Antecedens verò sic ostenditur: In differentiis, in quantum tali, nullum extremum suae indifferentiae debetur determinate: At ratio actus humani in communi est indifferens ut contrahatur per rectitudinem charitatis, vel per malitiam & deformitatem odii Dei: Ergo non magis ei debetur rectitudo & bonitas charitatis, quam malitia & deformitas odii.

pro solutione huius instantiae distinguendum est duplex debitum, unum morale sive legale, & aliud physicum seu naturale. Debitum morale seu legale est quod provenit ex lege; ut v.g. ex lege iustitiae debetur unicuique jus suum, & ex lege temperantiae terretur quilibet temperate

comedere. Debitum physicum seu naturale est quod fundat quaelibet natura per sua principia physica respectu illorum quae ab ipsa emanant; quo genere debiti cuilibet essentiae debentur naturales passionibus. Unde etiam privatio est duplex; alia moralis, quae est carentia formae debita ex aliqua lege, ut dum quis non apponit actui quem exercet circumstantias quas lex jubet apponere; & alia physica, quae est carentia formae debita ex solis principii physici naturae, sicut effectus in qualibet essentia carentia alicujus proprietatis. Hoc supposito, respondeo quod licet odio Dei secundum rationem communem actus humani non sit debita rectitudo charitatis, debito physico aut naturali, est tamen ei debita debita morali, sive legali, orto ex lege obligante hominem, ut eo ipso quod erga Deum, ut est objectum charitatis versatur, rationem communem actus humani contrahat per rectitudinem charitatis, non verò per malitiam & deformitatem odii & aversionis a Deo.

12. Instabis tamen: Debitum morale oritur ex lege obligante, sed odium Dei potest elici à potentia in instanti in quo non obligat praeceptum charitatis: Ergo in tali casu non erit ei debita, debito morali seu legali, charitatis rectitudo; & consequenter ejus carentia non erit privatio moralis, sed mera negatio. Minor probatur. Praeceptum negativum prohibens odium obligat semper & pro semper; praeceptum verò affirmativum dilectionis, licet semper obliget, non tamen pro semper, ut patet ex differentia quam inter praecepta affirmativa & negativa Theologi constituunt: Ergo potest elici odium à potentia in instanti in quo non obliget praeceptum charitatis.

13. Respondeo, praeceptum ex quo debetur actui odii Dei charitatis rectitudo, non esse praeceptum absolutum diligendi, cui opponitur omisio peccaminosa dilectionis; hoc enim, ut argumentum convincit, non obligat pro semper, sed esse praeceptum conditionatum operandi conformiter ad regulas charitatis, si homo erga Deum ut est objectum charitatis, operari velit; vel, ut alii dicunt, esse praeceptum disjunctivum, obligans vel ad non operandum erga Deum, vel ad operandum conformiter ad regulas charitatis.

14. His praemissis: Querimus an peccatum commissionis per privationem rectitudinis seu conformitatis cum ratione & lege, vel per ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum, seu regulis morum difforme, an per utrumque simul in ratione mali moralis formaliter constituatur? Supponimus enim ex dictis contra Vazquem in tractatu de moralitate actuum humanorum, illud in relatione rationis, aut extrinseca denominatione non posse consistere; cum moralitas ut sic, ad quam peccatum se habet ut ratio specifica ad genericam, non sit pura denominatio extrinseca, aut respectus rationis, ut ibidem fuisse ostensum est.

§. II.

Resolutio difficultatis propositae.

Deo primò: Peccatum commissionis per solam privationem in ratione mali moralis formaliter non constituitur.

15. Probatur primò ex D. Thoma, qui 1. p. qu.

A 48. art. 1. ad 2. tertio contra gentes cap. 9. & de malo qu. 1. art. 1. ad 4. hoc statuit discrimen inter malum simpliciter, & malum morale, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur. Unde hic qu. 72. art. 9. ad 1. sic ait: *Malum in quantum hujusmodi privatio est: & ideo diversificatur specie secundum ea quae privatio sicut & cetera privationes, sed peccatum non sortitur speciem ex parte privationis vel aversionis, ut supra dictum est, sed ex conversione ad objectum.* Et qu. 1. de malo art. 1. ad 12. *Bonum & malum non sunt differentia nisi in moralibus, in quibus malum positivè aliquid dicitur, secundum quod actus voluntatis designatur malus à volente.* Et qu. 2. art. 11. ad 13. *Peccatum (inquit) non est privatio pura, sicut tenebra, sed est aliquid positivè.* Quo nihil clarius & expressius in favorem nostrae conclusionis dici potest.

Confirmatur. Idem est constitutum & distinctivum: Sed juxta D. Thomam hic qu. 72. art. 1. peccata distinguuntur specificè per ordinem ad objecta specie diversa, non verò ex privatione: Ergo differentia constitutiva peccati non est privatio, sed positivum ordo ad objectum.

Nec valet communis evasio Adversariorum, dicentium D. Thomam non loqui de malo morali, & de distinctione specifica peccatorum pro formali, sed duntaxat pro materiali malitia. Nam D. Thomas inter malum simpliciter & malum morale statuit hoc discrimen, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur: Sed si loqueretur de malo pro materiali in quo fundatur, discrimen illud non subsisteret; quia cum malum simpliciter in bono fundetur, & necessarìo supponat entitatem aliquam à qua sustentetur, ut D. Thomas citatis locis docet, aliquid positivum pro materiali importat: Ergo &c.

Adde quod D. Thomas hic qu. 72. potissimum tractat de specificatione & distinctione peccatorum, ut sunt formaliter peccata & in genere moris; nam de actibus humanis in esse physico consideratis egit supra à qu. 8. usque ad 18. quae est de bonitate & malitia morali actuum humanorum: Ergo non rectè exponitur de specificatione solù physica & materiali. Unde hic art. 6. sic loquitur: *Dicendum quod in peccatis invenitur duplex differentia, una materialis, & alia formalis. Materialis quidem attenditur secundum naturalem speciem actuum peccati; formalis autem secundum ordinem ad unum finem proprium, quod est objectum proprium.* Quid clarius, ut constat S. Doctorem loqui omnino formaliter de peccato, & de ejus specificatione & distinctione, cum assertit eam desumi ex ordine ad objectum? Et certè valde diminutus fuisset, si explicando principia, ex quibus sumitur distinctio specifica peccatorum, ageret solum de distinctione illorum pro materiali, & non pro formali.

Secundò suadetur conclusio: Si peccatum, & malitia moralis formaliter esset pura privatio, bonum & malum morale privativè & non contrariò opponerentur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major patet: nam forma & privatio non contrariè, sed privativè opponuntur. Minor vero probatur ex D. Thoma 1. p. qu. 48. art. 1. ad 3. tertio contra gent. cap. 9. ad 2. & qu. 1. de malo art. 1. ad 4. ubi docet malum in moralibus opponi contrariè bono. Verba D.